

UDK 007 : 305.173 (477)

KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU WSPÓŁCZESNEJ POLSKIEJ RODZINY W POLSKICH SERIALACH TELEWIZYJNYCH (NA PRZYKŁADZIE SERIALU RODZINKA.PL)

KATERYNYCZ Piotr,

magister,

Kijowski uniwersytecie narodowy imienia Tarasa Szewczenki, Instytut dziennikarstwa, Melnikova 36/1 ul., Kijów, 04119, Ukraina, e-mail: katerinich1993@gmail.com

Ostatnimi czasy coraz większym sukcesem cieszy się serial rodzinny „Rodzinka.pl”, który przetrwał już 9 sezonów na polskim rynku filmowym. Audytorium niemal każdego odcinka na początkach wynosiła 3 mln widzów, potem zresztą spadła, ale nie na tyle, żeby reżyserom zabrakło tchu na nowe odcinki. W naszym badaniu próbujemy wyjaśnić dla czego Rodzinka.pl jest tak mile widziana na antenie polskiej telewizji przez pryzmat kulturowych a płciowych stereotypów.

Słowa kluczowe: płci, kultury, stereotyp, seria, komunikacyjne.

Wstęp. Według aktualnych danych umieszczonych na stronie internetowej Filmweb.pl [1] popularność serialu znowu rośnie. Mamy do czynienia z tak zwanym «interesem publicznym». Co kochają ludzie po ciężkim dniu w pracy? Ale ż jasne – wypoczynek za kieliszkiem wina i pogawędką z przyjaciółmi. Ktoś woli romantyczną kolację, a ktoś – słodki sen. Czym się zajmują ludzie codziennie?.. Chodzą do pracy, na uczelnie, kłócą się, łagodzą się, gotują, sprzątaj, żartują, trafiają w tarapaty, uprawiają miłość... To są rzeczy, które dzieją się z nami w rytmie codziennej rutyny. «Rodzinka.pl» daje wszystko, co jest potrzebne widzom – bohaterów o różnym wieku i różnych interesach. Nie trudno zgadnąć, że kobiety w wieku od 20 do 40 będą oglądały serial, bo Natalia ma dobry gust i jest ideałem polskiej kobiety, mężczyźni współczują Ludwikowi, któremu żona zakazała oglądanie z kumplem piłki przy piwie, a młode pokolenie śledzi relacje Tomka z jego przysłą narzeczoną (zresztą narzeczona zdradza Tomka po zaręczynach, co czyni z chłopaka prawdziwego męczennika miłości i pozwala reżyserom na kontynuację serialu – tu widzimy nowoczesne tłumaczenie miłości jak niestabilnej chemicznej reakcji, która w związku z osłabieniem wpływu jakiegokolwiek komponenta eksploduje i wzywa widzów do współczucia – chyba każdy chociaż raz przeżywał zdradę albo wyczuwał, że miłość słabnie.

Schemat fabularny serialu na kształt amerykańskich telenowel emanuje przeżywaniami miłosnymi. Dojrzewanie wszystkich trzech chłopców (w serialu to się nazywa dojrzewando) pozwala z punktu widzenia widza przemyśleć period dorostania – zaczynając od skóry trądzikowej i kontynuując pierwszymi «radościami» miłosnymi. Bohater Adama Zdrójkowskiego chodzi nawet z dwiema dziewczynami i nie może zdecydować która z nich jest tak naprawdę tą jedyną. Czyli wpływ romantycznego postmodernizmu (wolności w miłości, pytania o orientacji seksualnej, nawiasem mówiąc cała edukacja seksualna jest w serialu opisana dość szczegółowo), wszystko to się robi dla tego, żeby zawlec widza i kontynuować serię. Zauważyliśmy, że popularność serialu jest w ciągu ostatnich kilku sezonów mniej-więcej stała, to znaczy, że przychodzi się walczyć wcale nie o zawleczenie nowych widzów, lecz o utrzymanie koła ekranu audytorium już ukształtowanego – pokolenia, które tak naprawdę wyrosło z bohaterami i wyczuwa, że serial jest częścią ich życia (to często praktykują w Stanach Zjednoczonych – kultury serial i jego bohaterów w życie widzów i ci natomiast odwdzięczają stabilnym interesem do formatu życia serialowego).

W naszym badaniu analizujemy archetypy głównych bohaterów jako znaków kultury. Oprócz tego, stawiamy przed sobą następujące cele:

- odszukać stereotypy płciowe we współczesnych polskich serialach (na przykładzie bohaterki Natalii Boskiej);
- potwierdzić lub obalić mit asymetrii płciowej we współczesnym polskim społeczeństwie;

© *Katerynych P., 2017*

- zbadać jaką funkcję w kreacji bohaterów serialu «Rodzinka.pl» pełni gender;
- prześledzić relacje między członkami rodziny (teoria genderlektu Debory Tannen).

Mamy szereg cech, które określają współczesny produkt filmowy:

- po-pierwsze, orientacja na szerokie audytorium – od dzieci do emerytów;
- po-druge, realistyczny i aktualny scenariusz pozwalający maksymalnie urzeczywistnić fabułę;
- po-trzecie, znakomity zespół aktorów, którzy już są dobrze znane polskiemu widzowi.

Treść badania.

Archetypy postaci ekranowych rodziny Boskich

Tomasz Boski tradycyjny maczo filmowy, jednak klęknął przed dziewczyną i okazuje się w zależności od jej słowa (czyli staje się pantoflarzem) – taka transformacja ostrzega przed typem związku, gdzie dominuje ktoś jeden.

Jakub Boski buntownik (rebel)⁴ – jest nie zgodny z sytuacją i prowokuje ciągłe dyskusje.

Kacper Boski niewiniątka (innocent) – czyli wypieszczony i ciągle wymagający uwagi, korzysta z opcji bycia najmłodszym dla załatwienia grzeszków.

Natalia Boska archetyp matki – dbającej o dzieci, ale pozwalającej od czasu do czasu na rozrywkę.

Ludwik Boski archetyp ojca – mniej czuły od Natalii, doradca rodzinny (na wszystko ma jakiś recept, nie zawsze jednak przydatny).

Mówiąc o stereotypach płciowych, zwróćmy się do 10 sezonu serialu, ostatni odcinek którego został emitowany 2 czerwca.

Dialogiczność jest jedną z głównych cech pozwalających nam na ujawnienie tematów płciowych. Za pomocą dialogów możemy ustalić związki pomiędzy bohaterami, wyodrębnić kulturowe a społeczne osobliwości. Nas interesuje zachowanie językowe kobiet oraz mężczyzn w równym stopniu. Każdy dialog występuje indykatorem przejawienia stanów uczuciowych – od radości do gniewu. Według prostej formuły X: $X1X2$ (X – to liczba zdań w analizowanym dialogu, $X1$ = liczba słów w zdaniach, cechujących się negatywną intonacją – typu oburzenie, gniew, wściekłość, rozczarowanie – intonacja wysoka i średnia, a $X2$ = liczba słów o intonacji pozytywnej – jak to radość, radosne zaskoczenie, nieironizowane współczucie – intonacja niska i średnia, $X3$ = intonacja neutralna, niecechująca się wysoką emocyjnością). Notujemy, że w przypadku emocji negatywnych intonacja jest przeważnie wysoką – narastanie głosu, wyrażające oburzenie czy niezadowolenie z sytuacji. Pozytywna intonacja +1 za każde słowo, neutralna + 0, negatywna – 1.

Zwróćmy uwagę na kilka dialogów (epizod 11, sezon 10. „Trzymaj się za portfel”)

Na przykład, dialog między Ludwikiem a Natalią, którzy przez konto internetowe umarzają zależności komunalne.

Ludwik mówi (cytat, „Trzymaj się za portfel”, od 2:18 po 2:46): «Kiedyś się człowiek raz w sobotę mył i wystarczało (intonacja neutralna, 9=0). Chłapać woda po łazience całe, możesz nad tym zapanować (intonacja negatywna, 9=-9). Ze wszystkiego cię dzieci potrafią obłupić» (intonacja negatywna, 6=-6). $X(24): X1(0)+X2(-9)+X3(-6) = 24:-15=-1,6$ (intonacja o niskim stopniu negatywności, czyli o stopniu raczej narratywnym).

Natalia odpowiada, że chłopaki są w takim wieku i trzeba dać to na luz. Czyli, odnosi się ze zrozumieniem do nieracjonalnego, zdaniem jej męża, marnowania wody. W ogóle, w serialu Natalia wydaje się bardziej czułą do problemów synów i wypowiada porozumienie częściej od Ludwika. Czyli jej intonacja w dialogach jest przeważnie pozytywna. To jeden z pierwszych płciowych stereotypów, które można zauważyć w serialu – kobieta powinna być miększa i czulsza od mężczyzny.

Frazeologizm typu «potrafią obłupić» wskazuje na bardziej właściwą mężczyznom, praktyczną formę języka. Natalia wszystko to cierpliwie wysłuchuje. Wchodzi Kacper. Chłopiec prosi o kilkaset złotych. Ojciec kategorycznie odmawia, mówi, że oszczędzają – »sejfy, skarbiec zamknięty». Matka spokojnie objaśnia, że teraz nie ma pieniędzy «synku (zdrobnienie) nie mamy teraz pieniędzy na p**doły (Natalia dość często stosuje pejoratywy, to wzmacnia emocjonalność języka, wskazuje na to, że syn (Kacper) nie zawsze racjonalnie wydaje koszty. Na co Kacper odpowiada: «ale ja sobie zęb wybiłem o chodnik» (demonstruje nieobecność przedniego zęba). Natalia wskakuje z miejsca i przestraszona mówi: «Jezus Maria» – zdanie o kontekście religijnym, wypowiada emocjonalne przeżycie, napięcie – apelowanie do tematów religii jest bardziej właściwe w serialu kobietom (jak to Natalia czy jej mama

Janina Lipska). Ludwik odpowiada: «ale co. Inne zęby ma dobre, zdrowe. Może pracować innymi zębami. My oszczędzamy. Koniec».

Boscy przypominają świecką rodzinę, która wspomina o religii, tylko kiedy ksiądz przychodzi po kolędzie.

Zwróćmy uwagę na dialogi dotyczące edukacji finansowej (A), kary za kłamstwo (B), wychowania kultury zachowania się w obecności innych (C), kultury jedzenia (D1 oraz D2).

Skróty, wykorzystane w dialogach

N. – Natalia

L. – Ludwik

T. – Tomasz

J. – Jakub

K. – Kacper

P. – Paula

M. – Marek

Dialog A (sez.10, odc.11, od 4:34 po 4:46)

K.: Może ja poprowadzę?

L.: Nie.

J. Dla czego

L. To jest mój samochód. Kupiłem go za swoje pieniądze, więc sam poprowadzę.

N.: Za nasze.

L.: Tak, przepraszam. Za nasze.

J.: No więc, jeśli za nasze wspólne, to w sumie też chyba za moje. Prawda?

L.: Dołożyłeś się?

J.: Nie. Ale...

L.: Milcz!

J.: Jesteście beznadziejni

Dialog B (sez.10, odc.11, od 10:57 po 4:46)

N.: (do Kacpra, który okłamał, że dostał 5 z polaka) myjesz przez miesiąc kible, i okna w naszym domu mają olśnieć, i w Marysi to samo, a teraz przecz.

L.: Patrz. Jak on przerobił jedynekę na piątkę. Nie do rozpoznania. Ma talent. Możemy, powiedzmy, go zapisać na koło plastyczne.

N.: No w sumie.

Dialog C (sez.10, odc.11, od 12:15 po 12:36)

M.: (do P) Młoda damo, w kulturalnym towarzystwie nie ma tajemnic. Oprócz pani Natalii tu obecny jest również pan Ludwik i moja skromna osoba. I są to podstawowe zasady dobrego wychowania, chyba, że twojego pokolenia one nie dotyczą.

P.: Dostałam okres. Chciałam zapytać pani Natalii czy ma może tampony.

M.: Przepraszam.

Dialog D1 (sez.10, odc.11, od 12:52 po 14:20)

L.: Co dzisiaj jemy, kochanie?

K.: Dobrze pachnie.

J.: Czosnkiem. To będą chyba ziemniaki zapiekane.

T.: Moim zdaniem, tak pachnie świeżo upieczony kurczak.

N.: Proszę, ślimaki.

K.: Żywe?

N.: Oczywiście, synku.

J.: Dla czego mam to jeść?

N.: Tradycyjne francuskie danie.

T.: A nie możemy czegoś innego zjeść?

N.: Nie-e-e!

J.: Jak glut smakuje jakiś taki.

N.: Ja się teraz uczę francuskiego i chce począć klimat (nakładając Tomkowi) jak to się mówi – Bon Appétit.

T.: (ironicznie się uśmiecha) To ja Ci proponuje, mamó, żeby zaczęłaś się uczyć niemieckiego, będziemy mieć kiełbasę.

Ludwik się śmieje

Dialog D2 (sez.10, odc.11, od 16:37 po 17:06)

J.: Pracujesz? (po sprawdzeniu lodówki mówi do taty)

L.: Nie, tańczę kazaczoka.

J.: O której mama będzie?

L.: Nie wiem.

J.: Ma dzisiaj francuski?

L.: A co ja jestem jej sekretarka?

J.: A na obiad coś zostawiła?

L.: A może sam byś se obiad zrobił. Co, księżuniu? A nie tylko czy mama zostawiła?

J.: Tylko pytam. Już się tak nie unos. Dobrze!?

L.: Bo dwie lewe ręce, dwie lewe nogi. Nic nie potrafi zrobić, taka diamdzia ramdzia rośnie. A może tyłeczek też podetrzeć, co?

Serial jest zorientowany na przegląd rodzinny – mówiliśmy wcześniej o różnych archetypach bohaterów, które będą fascynowali widzów o różnym wieku i zainteresowaniach. Między tym, od czasu do czasu na antenie pojawiają się i znikają nowe lub już znane aktorzy drugoplanowe – jak to Daniel Dziołek (Bolo), ponowny udział którego w serialu po jakiejś przerwie daje uczucie świeżości, notujemy nieco nowe podejście do wyświetlania tego bohatera. Poza tym, znikły z serialu rodzice Natalii (maksymalny ich udział w serialu notowany w 5–6 sezonie) i takie kontrawersyjne bohaterzy jak na przykład Jan Raubo (Marek), bohater którego przyznał się do tego, że jest gejem. Taki coming-out na pewno nie otrzymał oczekiwanego zaufania w państwie z ustaleniami raczej konserwatywnymi i został wyeliminowany z podalszego uczestnictwa w nowych odcinkach.

Musimy zauważyć, że tematyki poruszane w Rodzince.pl są jak najbardziej różne i faktycznie w każdym z 208 odcinków mamy do czynienia z jakimś nowym tematem. Ważnymi tematami które były poruszone w serialu są:

- edukacja dziecka;
- religia a 21 wiek;
- dojrzewanie;
- stosunki pomiędzy członkami rodziny (rodzice – dzieci, dwa pokolenia)

Aktualność naszego badania znajduje się w płaszczyźnie przede wszystkim genderlektu, czyli tego, że serial «Rodzinka.pl» naprawdę dobrze radzi sobie z wyzwaniem codzienności i występuje jako jeden z pierwszych na terenie Polski propagujących tolerancję w kształcie cierpliwości do homoseksualistów albo prawa każdego na szczęście niezależnie od płci czy światopoglądu.

W trakcie analizy zauważyliśmy, że «Rodzinka.pl» jest bardzo bliska do audytorium, czyli w jak najbardziej realistyczny sposób odzwierciedla zwykłą rodzinę z nad Wisły, «rodzinę jak ty». Zwróciliśmy również uwagę na rodzinną symetrię – podział obowiązków domowych pomiędzy członkami, co powoduje ciągle dyskusji (chyba najpowszechniejsze pole minowe w polskich rodzinach). W serialu podział obowiązków wygląda raczej nie jako środek wychowawczy, a jako sposób na socjalizację. Wyciąganie konsekwencji z zachowań dzieci odbywa się abstrahując od argumentów przytaczanych przez obie strony dyskusji. Układ w rodzinie można określić jako «demokrację negocjatywną» z rosnącą tendencją do przechylenia szali na stronę Natalii.

Właśnie małżeństwo Boskich, składające się z żony Natalii, męża Ludwika i trzech synów – Tomasza, Kuby i Kacpra powinno reprezentować zwykłą rodzinę i stać się wzorem polskich rodzinnych tradycji. Zastanówmy się nad krótkimi charakterystykami bohaterów.

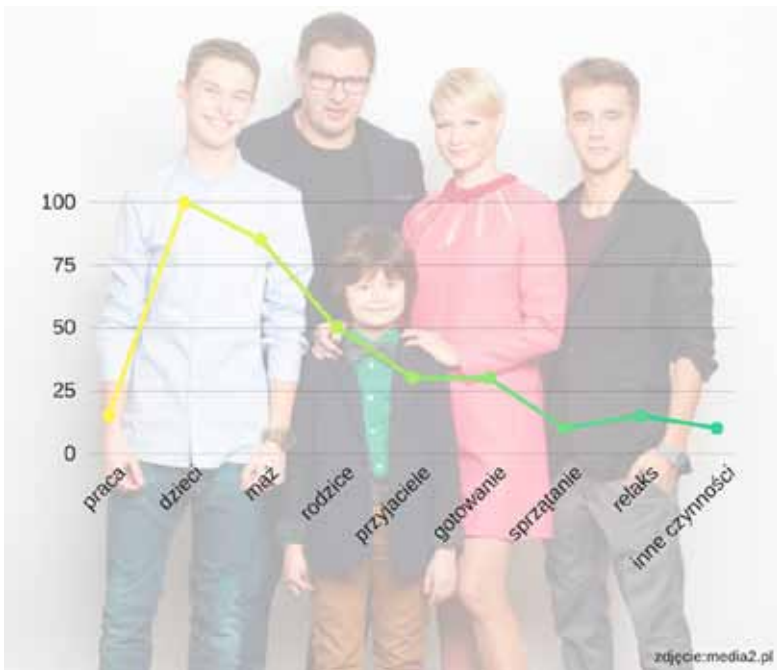
Aktor/aktorka	W filmie pełni rolę	Aktor/ka o swoim wcieleniu	Widzowie o bohaterce/bohaterze	Cytat z serialu
Małgorzata Kożuchowska	Natalia Boska zd. Lipska – szefowa wydawnictwa pism kobiecych, żona Ludwika	– Natalia to taka postać z przymrużeniem oka – mówi Małgorzata Kożuchowska. – Jest nowoczesna i wyzwolona.	Piękna, atrakcyjna, wrażliwa, dynamiczna i dobrze zorganizowana... po prostu Boska!	Ale nadal nie odróżniają matki od restauracji... (odc.6, <i>Co jest do jedzenia</i>)
Tomasz Karolak	Ludwik Boski – architekt, pracuje w domu	Muszę przyznać, że jestem zachwycony scenariuszem serialu «rodzinka.pl», który ma świetnie prowadzony dydaktyzm. Pokazuje, kiedy być rodzicem surowym, a kiedy odpuścić.	Zakochany po uszy w swojej żonie, Z miłości do żony Ludwikowi zdarza się ukrywać przed nią pewne informacje. Opanowany i wymagający ojciec trojki synów	Chłopcy czy faceci dadzą sobie po razie, jak mają jakieś spięcie, pójdą na piwo. A kobieta chowa urazę latami. 20 lat później będzie pamiętała, kto jej rozdeptał babkę w piaskownicy. (odc.4, <i>Siła argumentu, argument siły</i>)
Maciej Musiał	Tomek Boski, uczeń, potem – student (starszy z braci)	«jego ulubionym zajęciem jest podpuszczanie młodszych braci na rodziców i na odwrót».	naprawdę potrafi zaskoczyć	Nazwałem ten utwór Cztery pierdy roku. (odc. 20, <i>Rodzice na 110%</i>)
Adam Zdrójkowski	Kuba Boski (średni z braci)	«spektakularne akcje dla Kuby Boskiego to norma»	zawsze gotowy, żeby podważać autorytety	Czyli orgazm to taki superbonus w grze? (odc.16, <i>Orgazm</i>)
Matheus z Pawłowski	Kacper Boski (młodszy z braci)		słodziutki jego śmiech powoduje prawdziwą burzę emocji	A to nie jest praca dla dziewczyn? (odc.15, <i>Hazard</i>)
Agata Kulesza	Marysia (przyjaciółka rodziny)		Dzieci mówią o niej «wujek Maria»	Czy to nie jest naszą tragedią, że kobiety są inteligentniejsze niż mężczyźni? (odc. 7, <i>Jedna kobieta, czterech facetów</i>)
Jacek Braciak	Marek (przyjaciół rodziny)	«moi bohaterowie nigdy nie są mydlani, czy bez wyrazu. Zwykle wymagają takich cech charakterystycznych [3]».	«nasz kumpel» Marek – skarbnica anegdot i rad życiowych	Zapamiętajcie sobie: lepsze jest efektowne kłamstwo niż banalna prawda. (odc.35, <i>Koniec świata</i>)

Wnioski. Diagram 1 (opracowanie własne) przedstawia ile czasu filmowego bohaterka poświęca na różne wcielenia filmowe – bycie matką, żoną, córką⁵... (średnia od ogólnej liczby dialogów w sez. 6 i 9), diagram 2 (opracowanie własne) wskazuje na ilość czasu, poświęcanego dzieciom oraz wyznacza ile czasu Natalii zabiera codzienna rutyna według czasu akcji na różne konwersacje i czynności wytracanego, od 10 do 100, 10 – bardzo mało czasu (do 1 min. na odcinek), 50 – średnio (do 5 min. na odcinek), 100 – kategoria, która zajmuje bardzo dużo czasu filmowego (więcej 10 min. na odcinek). Analizowane były sezony 3, 6 i 9.

Diagram 1. Źródło: opracowanie własne

Diagram 2. Źródło: opracowanie własne

УДК 007 : 305.173 (477)

Формування образу сучасної польської родини в польських телесеріалах (на прикладі серіалу Сімейка.pl.)

Петро Катеринич, магістр,

Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, 04119, Україна, e-mail: katerinich1993@gmail.com

Щоразу більший успіх має сімейний серіал «Сімейка.pl», котрий тримається на польському ринку фільмів уже 10 сезонів. Аудиторія майже кожного епізоду на початку складала 3 млн глядачів, потім впала, але не на стільки, щоб режисерам забракло духу на нові серії. У нашому дослідженні ми крізь призму культурних та гендерних стереотипів з'ясуємо, чому серіал «Сімейка.pl» так радо зустрічають польські телеглядачі.

Ключові слова: гендер, культура, стереотип, серіал, комунікація.

Forming of image of modern polish family in the polish tele-serials (on the example of serial of Rodzinka.pl)

Katerynych Petro

Recently, family series “Rodzinka.pl” (means Family.pl), which has survived 9 seasons on the Polish film market, has been more and more successful. Audiences almost every segment on beginning took away a 3 million audience, then fell down, but not enough for the directors to run out of breath for new episodes. In our research we try to explain why “Rodzinka.pl” is so nicely seen in the program of Polish television through the prism of cultural and gender stereotypes.

Key words: gender, culture, stereotype, serial, communication.

1. Filmweb.pl. Źródło elektroniczne. [Dostęp 20.04.17]. Tryb dostępu <http://www.filmweb.pl/serial/Rodzinka.pl-2011-599540/episodes/popular>
2. Bohaterowie Rodzinki.pl. Źródło elektroniczne. [Dostęp 20.04.17]. Tryb dostępu <http://rodzinkaplokiemwidza.blogspot.com/p/bohaterowie.html>
3. Zaradniak M. Jacek Braciak: Udaję, że to nie ja, a ktoś podobny. Źródło elektroniczne. [Dostęp 20.04.17]. Tryb dostępu <http://www.gloswielkopolski.pl/artukul/3548145,jacek-braciak-udaje-ze-to-nie-ja-a-ktos-podobny,id,t.html>
4. Janowich J. Blog. Archetypy – 12 gotowych wzorców. Źródło elektroniczne. Tryb dostępu <http://joannajanowicz.natemat.pl/168805,archetypy-czyli-gotowe-wzorce-osobowosci-w-budowaniu-marki-wlasnej>.
5. Tannen D. You just don't understand: women and men in conversation. – Harper Collins, 2001. – 352 p.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2017